

● 1072-1308 YILLARI ARASINDAKİ BAŞLICA SİYASİ GELİŞMELER

- 1072 Saltuklular Beyliği'nin kurulması
- 1077 Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulması
- 1080 Danişmentliler Beyliği'nin kurulması
- 1080 Mengücekliler Beyliği'nin kurulması
- 1081 Çaka Beyliği'nin kurulması
- 1093 Çaka Beyliği'nin yıkılması
- 1096-1099 I. Haçlı Seferi
- 1102 Artuklular Beyliği'nin kurulması
- 1141 Katvan Muharebesi
- 1147-1149 II. Haçlı Seferi
- 1157 Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılması
- 1174 Eyyubiler Devleti'nin kurulması
- 1176 Miryokefalon Muharebesi
- 1178 Danişmentliler Beyliği'nin yıkılması
- 1189-1192 III. Haçlı Seferi
- 1196 Moğol İmparatorluğu'nun kurulması
- 1202 Saltuklular Beyliği'nin yıkılması
- 1202-1204 IV. Haçlı Seferi
- 1227 Moğol İmparatorluğu'nun parçalanması
- 1228 Mengücekliler Beyliği'nin yıkılması
- 1230 Yassıçemen Muharebesi
- 1231 Artuklular Beyliği'nin yıkılması
- 1240 Bâbailer Ayaklanması
- 1243 Köseadağ Muharebesi
- 1250 Eyyubiler Devleti'nin yıkılması
- 1250 Memlükler Devleti'nin kurulması
- 1260 Ayn-ı Calut Muharebesi
- 1270 Haçlı Seferleri'nin sona ermesi
- 1277 Karamanoğlu Mehmet Bey'in Türkçeyi resmî dil ilan etmesi
- 1308 Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılması

● OĞUZ GÖÇLERİ VE ANADOLU

Oğuz Göçleri Öncesi Anadolu'nun Durumu

- Anadolu'da VI ve VII. yüzyıllarda Sasani ile Bizans imparatorlukları arasında mücadeleler ve daha sonraki dönemlerde yaşanan Bizans-Müslüman mücadeleleri Anadolu'daki şehir ve kasabalarda tahribata ve nüfusun azalmasına neden olmuştur.
- Bu dönemde Anadolu'da; Rumlar ve Ermenilerle birlikte Süryaniler, Araplar ve Türkler bulunmaktadır.
- XI. yüzyılda Anadolu'da karşılaşılan durum, Türkler için umut verici olmuş ve Anadolu'nun fethini kolaylaştırmıştır.
- Bizans İmparatorluğu'nun hakimiyeti altındaki halktan ağır vergiler alması ve Hristiyanlığın farklı mezheplerine mensup bu milletlere Ortodoks mezhebini dayatması halkın Bizans yönetiminden uzaklaşmasına ve Türk akınlarına karşı direnişte bulunmalarına neden olmuştur.

● ANADOLU'NUN İLK FATİHLERİ

- Anadolu'ya ilk Türk akınları IV. yüzyılın sonlarında Avrupa Hunları tarafından düzenlenmiştir.
- Hunlardan sonra VI. yüzyıldan itibaren Sabarlar, Anadolu'ya örfenle Konya, Kayseri ve Ankara civarına kadar ilerlemiştir. Ancak hem Hunlar hem de Sabarlar, Anadolu'da yerleşmeyi düşünmeyerek yurtlarına geri dönmüştür.
- VIII. yüzyılda Abbasiler tarafından Türkistan ve Horasan'dan getirilen Türkler, Bizans'a karşı gaza ve cihat amacıyla kullanılmak üzere Anadolu'da kurulan **avasım** denilen şehirlere yerleştirilmiştir.
- X. yüzyılın ikinci yarısına kadar Türkler, Anadolu'da gaza ve cihat hareketlerinde bulunmuş ancak bu akınlar Anadolu'yu yurt edinme amacı taşımamıştır.
- Anadolu'ya **ilk Selçuklu akınları**, Büyük Selçuklu Devleti kurulmadan önce, 1015'ten itibaren Çağrı Bey liderliğinde keşif yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.
- Anadolu'yu yurt edinme politikasının temeli, Büyük Selçuklu Devleti'nin kuruluşundan sonra Tuğrul Bey tarafından atılmıştır. Tuğrul Bey Dönemi'nde 1048'de Pasinler Savaşı ile yaklaşık bir asır sürecektir olan Selçuklu-Bizans mücadelesi başlamıştır.
- 1071 Malazgirt Savaşı'yla da Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır. Bu zafer sonrasında Sultan Alp Arslan'ın şekillendirdiği fetih politikası, Anadolu'nun fethini hızlandırmıştır.

- Büyük Selçuklu Devleti, Anadolu'nun Türkleştirilmesini bir devlet politikası hâline getirmiş ve bunu takiben Anadolu'da kurulan ilk Türk beylikleri de kalıcı Türk yerleşmesini sağlamıştır.

● İlk Türk Beylikleri

Saltuklular	- Alp Arslan'ın komutanlarından Ebu'l Kasım Saltuk'tur. - Gürcülerle ve Ermenilerle savaşarak topraklarını genişletmişler, Haçlı Seferleri karşısında, Türkiye Selçuklu Devleti ile ittifak kurarak başarılı mücadeleler vermişlerdir. - Erzurum'daki Kale Camii, Tepsi Minare, Ulu Camii, Üç Kümbetler, Tercan'daki Mama Hatun Kümbeti önemli eserler arasındadır.
Mengücekliler	- Sultan Alp Arslan'ın komutanlarından Mengücek Ahmet Gazi tarafından kurulmuş ve 1080-1228 tarihleri arasında Erzincan, Kemah, Divriği ve Şebinkarahisar civarında hüküm sürmüştür. - Önemli eserleri arasında Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası yer almaktadır.
Danışmentliler	- Sivas, Kayseri, Tokat, Amasya, Çankırı, Çorum ve Elbistan dolaylarında hüküm sürmüşlerdir. - Beyliğin merkezi Sivas, kurucusu Alp Arslan'ın komutanlarından Danışment Gazi oğlu Gümüştekin Ahmet'tir. - Haçlı Seferlerine karşı Selçuklularla birlikte mücadele etmişlerdir. - Anadolu'daki ilk medrese özelliğine sahip Tokat-Niksar'daki Yağbasan Medresesi bu döneme aittir.
Artuklular	- Mardin merkezli olarak 1102'de kurulmuş ve 1231'e kadar Mardin, Hasankeyf, Harput olmak üzere üç kol hâlinde varlığını sürdürmüştür. - Artuklular Dönemi'nde yaşayan, bilim ve teknoloji alanında gerçekleştirdiği olağanüstü buluşlarla tanınan Cezerî elektriğin henüz kullanılmadığı dönemde sadece su ve mekanik parçalar ile çalışan makineler yapmıştır. Diyarbakır Ulu Camii, Mardin Ulu Camii, Mardin'de Zinciriye ve Mesudiye Medreseleri, Batman Çayı üzerindeki Malabadi Köprüsü bu dönemin önemli eserleri arasındadır.
Çaka Beyliği	1081'den itibaren İzmir merkezli olarak denizcilik faaliyetlerine başlayan ilk Türk beyi olan Çaka Bey, kurduğu 40 parçalık donanmayla Midilli, Sakız, Sisam ve Rodos gibi stratejik öneme sahip adaları fethetmiştir. 1081 yılı Türk Deniz Kuvvetleri'nin kuruluş yılı olarak kabul edilmektedir.

- Bu beyliklerin yanı sıra Bitlis'te kurulan **Dilmaçoğulları** ve Ahlat merkez olmak üzere Van Gölü civarında hüküm süren **Ahlatşahlı (Sökmenliler)** da Anadolu'nun Türkleşmesine hizmet etmiştir.

Not

İlk Türk Beyliklerinin Özellikleri:

- Malazgirt Savaşı'ndan sonra kurulmuşlardır.
- Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında katkıları olmuştur.
- Anadolu'yu Bizans ve Haçlılara karşı korumuşlardır.
- Anadolu'yu imar etmişlerdir.

TYT - AYT

TARİH
VIDEO DERS KİTABI**Türkiye Selçuklu Devleti ve Anadolu'da Selçuklu-Bizans Mücadelesi**

- Türkiye Selçuklu Devleti 1077 yılında Büyük Selçuklu Hanedanı'na mensup olan **Süleyman Şah** tarafından **İznik** merkezli olarak kurulmuştur.
- Anadolu'da hâkimiyet alanını genişletmek isteyen Süleyman Şah Adana, Tarsus ve Antakya'yı fethederek Suriye bölgesine yönelmiş, 1086 yılında Antakya yolunda Suriye Selçuklu Meliki Tutuş ile mücadele sırasında ölmüştür.
- Süleyman Şah'ın ölümü üzerine yerine oğlu I. Kılıç Arslan tahta geçmiştir. Bu dönemde Çaka Beyliği'ne son verilmiş ve I. Haçlı Seferi'ne karşı mücadele edilmiştir.

● Mıryokefalon Savaşı (1176)

- Haçlı Seferleri'nin Anadolu'da yarattığı otorite boşluğundan faydalanmak ve Türklerin Batı Anadolu'da yoğunlaşan akınlarını durdurmak amacıyla Anadolu'ya yönelen İmparator Manuel Komnenos idaresindeki Bizans ordusuyla, II. Kılıç Arslan komutasındaki Türkiye Selçuklu kuvvetleri, Eğirdir Gölü'nün kuzeyinde Mıryokefalon'da karşılaşmıştır.
- Mıryokefalon Savaşı'nda Bizans ordusu büyük bir yenilgiye uğratılmış (1176). Bizans, hazineyi ödemek koşuluyla barış istemiştir.
- **Mıryokefalon Zaferi'nin bazı önemli sonuçları şunlardır:**

- Anadolu kesin olarak Türk yurdu hâline gelmiştir.
- Anadolu için Türklerin yurdu anlamına gelen "Türkiye" ifadesi kullanılmaya başlanmıştır.
- Türklerin Batı Anadolu'ya ilerleyişi hızlanmıştır.
- I. Haçlı Seferi sonrası Anadolu'da Bizans'a geçen üstünlük tekrar Türkiye Selçuklu Devleti'ne geçmiştir.
- Anadolu'dan geçen ticaret yollarının denetimi Türkiye Selçuklu Devleti'nin eline geçmiştir.
- Bizans, Türkleri Anadolu'dan atamayacağını anlayarak mevcut toprakları koruyabilmek için savunmaya çekilmiştir.
- Avrupa'da büyük bir endişe yaratan bu zafer, III. Haçlı Seferi'nin de sebeplerinden biri olmuştur.

● TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ'NDE KÜLTÜR VE UYGARLIK**Devlet Yönetimi**

- Türkiye Selçukluları, devlet yönetimi ve diğer teşkilatlanmalarda Büyük Selçuklu Devleti'ni örnek almışlardır.

**YERLEŞME VE DEVLETLEŞME
SÜRECİNDE SELÇUKLU TÜRKİYESİ****ÜNİTE
7**

- Türkiye Selçuklularında devletin başında Selçuklu ailesinden gelen bir hükümdar bulunurdu. Hükümdarlar, "sultan" ünvanı dışında "**keyhüsrev**, **keykavus**, **keykubat**" gibi Farsça ünvanlar da kullanırlardı.

Not

Bu durum Türkiye Selçuklularının Fars kültüründen etkilendiğini gösterir.

- Ülke, hükümdar ailesinin ortak malı sayılırdı, belirgin bir veraset anlayışları yoktu. Genellikle hükümdarlar sağlıklarında ülkeyi erkek çocukları arasında paylaştırdı. Tahta kimin geçeceği hususunda belirsizlik olmasına rağmen, çoğu zaman hükümdar kendisinden sonra hükümdar olacak veliahdı önceden belirlerdi.

Not

II. Kılıç Arslan, 11 oğlunu ülkenin farklı bölgelerine göndermiş ve bu durum büyük sarsıntılara sebep olmuştur.

- Hükümdarın erkek çocuklarına "**melik**" denirdi. Melikler devlet tecrübesi kazanmaları amacıyla atabeyler eşliğinde sancaklara gönderilmişti.
- Türkiye Selçuklularında devletin yönetim merkezi olan ve dergâh veya bargâh olarak da anılan saray, hem devletin idare merkezi hem de hükümdarın şahsî ikametgâhı olmuştur.
- Konya'daki Alâeddin Köşkü, Kayseri'de Keykubâdiye Sarayı, Beyşehir'deki Kubâdâbâd Sarayı, Alanya'daki Alâiye Sarayı Türkiye Selçukluları Dönemi'ne ait önemli saraylardır.
- Saray teşkilatında sultan ile diğer görevliler arasındaki ilişkileri düzenleyen görevliye **hâcîp** denmiş ve hâcîplerin reislerine de "**hâcibü'l-hüccab**" denmiştir.
- Türkiye Selçuklularında, devlet işleri "**Divân-ı saltanat**" denen büyük divanda görüşülürdü. Her türlü devlet işlerinin görüşüldüğü divanın başkanı vezirdi.
- Türkiye Selçuklu Devleti, Büyük Selçuklu Devleti ile idari alanda benzer özellikler göstermiştir. Bununla birlikte Nâib-i Saltanat ve pervane gibi Büyük Selçuklularda bulunmayan görevliler Türkiye Selçuklu Devleti'nde yer almıştır.
- **Nâib-i Saltanat** veya **Niyâbet-i Saltanat**, ilk defa Türkiye Selçuklularında görülmüştür. Başkentte hükümdara vekâlet eden nâipler, hükümdarın devlet merkezinde bulunmadığı zamanlarda devlet işlerini yürütmüştür.
- Türkiye Selçuklu Devleti'nde merkezî yönetim dışında ülke eyaletlere ayrılmıştır. Eyaletlerin başında "**emir**" yada "**Şihne**" denilen askerî valiler bulunmuştur.

- Eyaletlerin güvenliğinden “**subaşılar**”, belediye işlerinden “**muhtesipler**”, adalet işlerinden ise “**kadılar**” sorumlu sayılmıştır.

Askeri Teşkilat

- Türkiye Selçuklu ordusunun başkomutanı “**Emirü'l Ümerâ**” ya da “**Beylerbeyi**” ünvanı taşırdı. Ordu komutanlarına da **subaşı**, **serleşker**, **sipehsâlar** denirdi.
- Ordu teşkilatı gulamlar, sipahiler, Türkmenler, devlete bağlı beylik askerleri, ücretli askerler ve donanma askerlerinden oluşurdu.

Not

Türkiye Selçuklu ordusunda Büyük Selçuklu ordusundan farklı olarak donanma yer almıştır. Donanma komutanlarına “**Reisü'l-Bahr**”, “**Melikü's-Sevâhil**” veya “**Emîr-i Sevâhil**” de denirdi.

Ekonomik Yapı

- Büyük Selçuklu Devleti'nin geliştirdiği iktâ sistemi, taşra teşkilatında Türkiye Selçukluları tarafından da uygulanmıştır. Türkiye Selçuklularında arazi işlerinden sorumlu olan ve bunlarla ilgili işleri düzenleyen menşur ve beratları hazırlayan görevliye de pervane denmiştir.
- Anadolu, coğrafi konumu itibarıyla birçok ticaret yolunun (İpek Yolu gibi) geçiş güzergahında bulunduğu için, bu durumu iyi değerlendiren Türkiye Selçukluları, uluslararası ticareti geliştirmeyi amaçlamışlardır.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin Ticareti Geliştirmek Amacıyla Aldığı Tedbirler

► Venediklerle ticaret anlaşmalarının yapılması.

► %1 gibi düşük oranlarda gümrük vergisi alınması.

► Yabancı tüccarların her türlü zararlarının karşılanması, (Devlet sigortası uygulaması)

► Yeni ticaret yollarının açılması ve yolların güvenliğinin sağlanması.

► Ticaret kervanlarının dinlenmesi ve kervanların güvenliklerinin sağlanması için 30-40 km ara ile kervansaraylar yaptırılması.

- XIII. yüzyılda Ahi Evran tarafından esnaflık ve zanaatkarlar arasında dayanışmayı sağlamak amacıyla temeli İslam devletindeki fütüvvet teşkilatına dayanan **Ahi teşkilatı** kurulmuştur.

HAÇLILAR KARŞISINDA TÜRKLER

- Türk-İslam ve Hristiyan dünyasını derinden etkileyen Orta Çağ'ın en önemli siyasi ve askerî olaylarından biri de Haçlı Seferleri'dir. Avrupa'daki Hristiyanların birleşerek Kudüs'ü alma bahanesiyle Türk-İslam dünyası üzerine yapmış oldukları saldırılara genel olarak Haçlı Seferleri denir.
- Haçlı Seferleri 1096-1270 yılları arasında yapıldı. Haçlı Seferleri'ne karşı başta Türkiye Selçukluları ve Mısır'da kurulan Eyyubi Devleti olmak üzere Anadolu ve Suriye'deki ilk Türk beylikleri büyük bir gayretle mücadele etmişlerdir.
- Dinî sebeplerin ön plana çıktığı bu seferlerde asıl nedenler sosyal ve ekonomik temellere dayanmaktadır.

Haçlı Seferleri'nin Sebepleri

	• Hristiyanların kutsal saydıkları Kudüs ve diğer kutsal bölgeleri (Antakya, Urfa gibi) Müslümanlardan almak istemeleri • Fransa'da faaliyet gösteren Kluni tarikatının Müslümanlarla savaşılması yönünde yapmış olduğu propagandalar. • Papa'nın Haçlı Seferleri'ne katılanların günahlarının bağışlanacağı yolundaki propagandalarının Hristiyan halkını etkilemesi • Katolik Kilisesi'nin Ortodoks Kilisesi'ni hâkimiyet altına almak istemesi
Siyasi	• Türklerin Anadolu'ya yapmış oldukları akınlar sonrasında zor durumda kalan Bizans'ın Avrupa'dan yardım istemesi • Türklerin Anadolu ve çevresinden uzaklaştırılmak istenmesi
Ekonomik	• Doğudan gelen ticaret yollarının (İpek ve Baharat Yollarının) Türklerin denetiminde olması • Orta Çağ boyunca ekonomik sıkıntılar içerisinde olan Avrupalıların Doğu'nun zenginliklerini ele geçirmek istemeleri • Bazı derebeyi ve şövalyelerin yeni topraklar kazanarak ekonomik durumlarını daha da güçlendirme düşünceleri

TYT - AYT

TARİH
VIDEO DERS KİTABI**YERLEŞME VE DEVLETLEŞME
SÜRECİNDE SELÇUKLU TÜRKİYESİ****ÜNİTE**
7

1. Haçlı Seferi

1096-1099

2. Haçlı Seferi

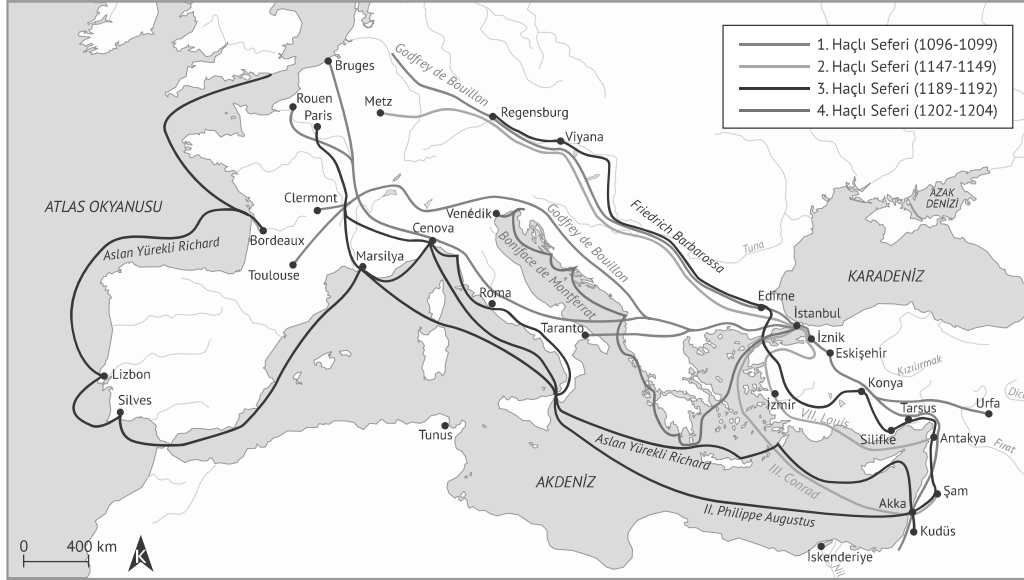
1147-1149

3. Haçlı Seferi

1189-1192

4. Haçlı Seferi

1202-1204

I. Haçlı Seferi (1096-1099)

- Katolik Kilisesi lideri Papa I. Urban'ın kışkırtmalarıyla ve gezici bir keşiş olan Pierre L'Ermite'nin önderliğinde I. Haçlı Seferi başlamıştır. Bizans (İstanbul) üzerinden Anadolu'ya geçen bu ordu I. Kılıç Arslan tarafından büyük bir bozguna uğratılmıştır.
- Bu yenilgiden sonra 1096 yılında Fransız Godefroi De Bouillon önderliğinde kalabalık bir haçlı ordusu tekrar saldırıya geçmiştir. Anadolu'da çok ağır kayıplar vererek Kudüs'e ulaşan Haçlılar, Fatimilerin elindeki Kudüs'ü alarak işgal etmişlerdir.

I. Haçlı Seferi sonucunda;

- Türkiye Selçukluları başkentini İznik'ten **Konya'ya** taşımıştır.
- Orta Doğu'da Kudüs, Trablus, Urfa ve Antakya'da Latin kontlukları kurulmuştur.

Not

I. Haçlı Seferi başarılı olan tek sefer olmuştur.

II. Haçlı Seferi (1147-1149)

- Musul Atabeyi Nurettin Mahmut Zengi'nin Urfa ve çevresini Haçlılardan geri alması üzerine Kudüs Kralı Avrupa'dan yardım istemiştir.
- Alman Kralı III. Conrad ve Fransa Kralı VII. Louis önderliğinde kurulan Haçlı ordusu, Eskişehir ve Konya civarında Türkiye Selçuklu Hükümdarı I. Mesut tarafından bozguna uğratılmıştır.

- II. Haçlı Seferi, ilk kez kral ve imparatorların katıldığı bir sefer olarak tarihe geçmiştir.

III. Haçlı Seferi (1189-1192)

- Eyyubi Devleti Hükümdarı Selahaddin Eyyubi, 1187 yılında Kudüs Krallığı ile yaptığı Hittin Savaşı'nı kazanarak Kudüs'ü ele geçirmiştir. Diğer yandan 1176 yılında Türkiye Selçuklu Devleti, Miryokefalon Savaşı'nda Bizans'a çok ağır bir darbe vurmuştur. Bu gelişmeler III. Haçlı Seferi'nin başlamasına neden olmuştur.
- Fransa Kralı Philippe Auguste, İngiltere Kralı I. Richard (Arslan Yürekli Rişard) ve Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa öncülüğünde gelen ordu, Türkiye Selçuklu Hükümdarı II. Kılıç Arslan karşısında ağır bir yenilgiye uğramıştır.

IV. Haçlı Seferi (1202-1204)

- Haçlılar, gerek Kudüs'ü Müslümanlardan geri alabilmek gerekse Filistin kıyılarında tutunabilmek için papanın teşvikiyle yeni bir Haçlı Seferi düzenlemişlerdir.
- Bu sırada İstanbul'da Bizans eski imparatorunun oğlu Aleksios (Aleksis), amcasına karşı giriştiği taht mücadelesini kaybedince Haçlı ordularından çeşitli vaatler karşılığında yardım istemiştir.
- İstanbul'a gelerek Aleksios'e yardım eden Haçlılar, İmparator Aleksio'nun vadettiği sözleri yerine getirememesine kızarak 13 Nisan 1204'te İstanbul'u işgal ederek yağmalamışlardır. Ayrıca İstanbul'da Latin İmparatorluğu kurmuşlardır.

Not

Bu nedenle IV. Haçlı Seferi amacından sapan bir sefer olarak nitelendirilmiştir.

- Merkezini İznik'e taşımak zorunda kalan Bizans İmparatorluğu, 1261 yılına kadar varlığını burada sürdürmüştür.
- İslam dünyasını sarsan ilk dört seferden sonra Haçlılar, Doğu'ya dört sefer daha düzenlemiştir. Bu seferlerinde Anadolu'dan geçmeyen Haçlılar; Mısır, Suriye ve Tunus yolunu kullanmıştır.

Haçlı Seferleri'nin Sonuçları

Siyasi	• Haçlı Seferleri'nde birçok soylunun ölmesi veya geriye dönebilenlerin parasızlık sebebiyle mallarını satması Avrupa'da derebeylik sisteminin zayıflamasına, merkezî krallıkların güçlenmesine neden oldu. • Türkiye Selçuklularının, Haçlılarla savaşmasını fırsat bilen Bizans, Batı Anadolu topraklarını ele geçirdi. • Türklerin, İslam dünyasındaki saygınlığı arttı ancak batıya ilerleyişleri bir süre durdu.
Dini	• Katolik kilisesi ile Ortodoks kilisesi arasındaki ayrılıklar IV. Haçlı Seferi nedeniyle daha da arttı. • Kudüs'ün Müslümanlar tarafından geri alınması, seferlerde birçok insanın ölmesi papalara ve din adamların olan güveni sarstı.
Ekonomik	• Doğu-Batı ticareti büyük ölçüde gelişti. Batı Akdeniz ve limanları (Venedik, Cenova, Marsilya gibi) önem kazandı. • Doğu-Batı ticaretinin gelişmesine bağlı olarak Avrupa'da bazı tüccarlar ekonomik yönden güçlendi. • Seferlere gerekli parasal desteğin sağlanması için kralların Venedikli bankerlerden borç para almaları bankacılık sisteminin gelişmesine ortam hazırladı. • Avrupalılar doğudaki bazı bitki, baharat, porselen ve cam eşyayı, ipek ve pamuklu kumaşları, halıları ülkelerine götürdüler. • Seferler neticesinde Anadolu, Suriye ve diğer bölgeler tahrip oldu. Ayrıca bu bölgelerde tarımsal üretim azaldı, ticari hayat durgunlaştı.

Bilimsel ve
Kültürel

- Avrupalılar Müslümanlardan pusula, barut, kâğıt ve matbaanın kullanımını öğrendiler.
- Avrupalılar İslam kültür ve medeniyetini yakından tanıma fırsatı buldular. Bazı İslam âlimlerine ait eserleri Latinceye çevirdiler. Bu durum Avrupa'da bilim hayatının büyük ölçüde gelişmesine ortam hazırladı.

ANADOLU'DA MOĞOL İSTİLASI

Moğol İstilasına Öncesi Anadolu

- Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde Türkler, Anadolu'da Bizans ve Haçlılar ile mücadele ederken XIII. yüzyıl başlarında Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru yayılan Moğol tehdidi baş göstermiştir.

İlhanlılar (1256-1353), Cengiz Han'ın torunu **Hülâgû Han** tarafından **Tebriz merkezli** olarak **İran**'da kurulan bir Moğol devletidir. Moğol Büyük Hanı Mengü, 1253 yılında kurultay kararı ile kardeşi Hülâgû'yu İran, Irak, Suriye, Mısır, Kafkasya ve Anadolu'yu ele geçirip bu bölgede kendisine tabi bir devlet kurmakla görevlendirmiştir.

- Moğol istilasının Anadolu'ya yaklaştığı dönemlerde, Türkiye Selçuklu Devleti'nin başına **I. Alâeddin Keykubad** geçmiştir.
- Anadolu'nun Moğol işgaline uğraması ihtimaline karşı bazı tedbirler alan I. Alâeddin Keykubad; Konya, Kayseri ve Sivas gibi şehirlerin surlarını ve sınır kalelerini yeniden inşa ettirmiş, Moğollara karşı Eyyubilerle dostane ilişkiler kurmuştur.
- I. Alâeddin Keykubad, Eyyubilerle birlikte Harzemşahlar Devleti'ni de yanına alarak Moğollara karşı ittifak kurmak istemiş, ancak Celâleddin Harzemşah'ın Ahlat'ı işgal edip Sivas'a doğru ilerlemesi yüzünden bu ittifak gerçekleşmemiştir.
- Bu durumu Anadolu için bir tehdit olarak algılayan Sultan I. Alâeddin Keykubad harekete geçmiş ve iki ordu Erzincan yakınlarındaki **Yassıçemen**'de karşı karşıya gelmiştir. Bu savaşı Türkiye Selçukluları kazanmış ve Harzemşahlar yıkılma sürecine girmiştir (1230).

Not

Harzemşahlar Türkiye Selçuklu Devleti ile Moğollar arasında tampon bölge konumunda olduğu için bu savaştan sonra Harzemşahların zayıflayarak yıkılması Anadolu'yu Moğol istilasına açık hale getirmiştir.

TYT - AYT

TARİH
VIDEO DERS KİTABI**YERLEŞME VE DEVLETLEŞME**
SÜRECİNDE SELÇUKLU TÜRKİYESİ**ÜNİTE**
7

Harzemşahlar, 1097-1230 yılları arasında Harzem ile İran bölgesinde hüküm sürmüştür. İslam öncesi dönemden itibaren bu bölgeye hâkim olan vali, emir ve hükümdarlar, "Harzemşah" ünvanını kullanmıştır.

- I. Aleaddin Keykubat Türkiye Selçuklu devletine en güçlü dönemini yaşatmıştır.
- I. Alâeddin Keykubat'ın vefatından sonra yerine oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev geçmiş ancak II. Gıyaseddin Keyhüsrev, tahta çıkmasında katkı sağlayan veziri Sadettin Köpek'in etkisinde kalmıştır.
- Ülke yönetimini ele geçirmek isteyen **Sadettin Köpek**'in kendisine muhalif olan birçok değerli devlet adamını ortadan kaldırması ülkede istikrarsızlığa yol açmıştır.

● Babailer İsyanı (1240)

- Türkiye Selçuklu Devleti'nin merkezî otoritesinin zayıflamasını fırsat bilen bazı Türkmenler otlak ve meraların yetersizliğini ve devletin kendileriyle ilgilenmediğini iddia ederek **Baba İshak** adlı bir Türkmen dervişinin önderliğinde isyan çıkarmışlardır.
- Babailer olarak adlandırılan isyancılar Sivas'ı ele geçirip yağmalamışlardır. Bölgede Türkiye Selçuklularına ait bir orduyla yaptıkları savaş sonucunda yakalanan Baba İshak idam edilmiştir.
- Baba İshak İsyanı'nın yarattığı otorite boşluğunu gören Moğollar bu durumu fırsat bilerek harekete geçmiştir.

● Köseadağ Savaşı (1243)

- Türkiye Selçuklu Devleti'nde yaşanan siyasi istikrarsızlıktan faydalanan Moğollar Anadolu'ya girmişler ve Sivas'ın doğusunda Köseadağ mevkinde yapılan savaşta Moğollar kazanmıştır.
- **Köseadağ Savaşı sonucunda şu gelişmeler yaşanmıştır:**
 - Türkiye Selçuklu Devleti ve Anadolu'nun büyük bir bölümü Moğolların egemenliğine girmiştir.
 - Türkiye Selçuklu Devleti'nde yıkılma süreci başlamıştır.
 - Moğol istilası yüzünden Anadolu'da can ve mal güvenliği kaybolmuştur. Ticaret yollarının güvenliğinin kalmaması yüzünden ticari faaliyetler azalmış, arazilerin ekilip biçilememesi sebebiyle tarımsal üretim durma noktasına gelmiştir.
 - Moğolların önemli şehirleri tahrip etmeleri yüzünden bilimsel ve kültürel faaliyetler durmuştur.
 - Moğol tehlikesinden kurtulmak isteyen birçok Türk boyu, Moğol baskısından uzak olan Batı Anadolu bölgelerine göç ederek buraların Türkleşmesini sağlamıştır.
 - Türkiye Selçuklularının merkezî otoritesinin zayıflamasına Anadolu'nun Moğol istilasından uzak kesimlerinde birçok Türk beyliği kurulmuştur.

İkinci Beylikler Dönemi

Karamanoğulları	Konya civarında kuruldu. Dönemin en güçlü beyliği idi.
Germiyoğulları	Kütahya civarında kuruldu.
Aydinoğulları	Aydın civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.
Menteşeoğulları	Muğla civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.
Saruhanioğulları	İzmir ve Manisa civarında kuruldu. denizcilik faaliyetlerinde bulundu.
Karesioğulları	Balıkesir ve Çanakkale civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.
Osmanoğulları	Söğüt ve Domaniç civarında kuruldu.
Hamitoğulları	Isparta ve Burdur civarında kuruldu.
Candaroğulları	Kastamonu ve Sinop civarında kuruldu. Denizcilik faaliyetlerinde bulundu.
Ramazanoğulları	Adana ve Tarsus civarında kuruldu.
Dulkadiroğulları	Maraş civarında kuruldu.
Eretna Beyliği	Ankara, Tokat, Sivas civarında kuruldu.

Not

İkinci Beylikler Dönemi'nde Karamanoğulları kendisini Türkiye Selçuklularının varisi görerek siyasi birliği sağlamak istemiş, bu doğrultuda Osmanlı Beyliği ile hakimiyet mücadelesi yaşamıştır.

- **Malazgirt Savaşı** sonrasında Anadolu'da ilk Türk beylikleri ortaya çıkmış, benzer şekilde **Kösedağ Savaşı** sonrasında da İkinci Beylikler Dönemi yaşanmaya başlanmıştır.
- Türkiye Selçuklu Devleti'nde siyasi bütünlüğün parçalanmasına sebep olan Moğol İstilas, bu beyliklerin kuruluşunu sağlayan başlıca sebep olmuştur.
- Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılma sürecine girmesiyle birlikte Türkmen beyleri, Selçuklu otoritesinin kaybolduğu bölgelerde merkezi otoritesi zayıflayan Bizans'ın da durumundan faydalanarak müstakil ya da yarı müstakil hâlde devletçikler şeklinde teşkilatlanmıştır.

- Anadolu'nun siyasi bütünlüğü parçalanmış olsa da Selçuklu iktidarının çözülmesi sonrası doğan boşluk, İkinci Türk beylikleri tarafından doldurulmuştur.
- Bu beylikler, Moğol hâkimiyetine karşı her yerde ve her zaman yılmadan mücadele etmiştir.
- Moğolların Anadolu'da tam bir hâkimiyet kurmasını engelleyen **İkinci Dönem Türk Beylikleri** olmuştur.
- Moğol İlhanlı Devleti'nde Ebû Said Bahadır Han'ın 1335'te varis bırakmadan ölümü sonrasında ise Anadolu üzerindeki Moğol baskısı ve tehdidi tamamen kalkmıştır.
- Bununla birlikte Anadolu'da Türk varlığının devamını ancak siyasi bütünlüğün sağlanmasında gören Osmanlı Beyliği, kuruluştan itibaren politikasını Anadolu Türk beyliklerini kendi hâkimiyetleri altında birleştirmek üzerine kurmuştur.

Not

Germiyoğulları Osmanlı devletine çeyiz yolu ile toprak verirken, Hamitoğulları ise para karşılığında Osmanlı devletine toprak satmıştır.

Moğollar Sonrası Anadolu'da Mutasavvıflar

- Moğol baskısının artmasıyla birlikte Türkiye Selçuklularının Anadolu'da kurduğu siyasi, sosyal ve ekonomik düzen bir kargaşaya dönüşmüş ve huzur ortamı bozulmuştur.
- Siyasi otoritenin zaafa uğradığı bu dönemde halk, tasavvuf ehli manevi otoritelere sığınmaya başlamıştır.
- Anadolu coğrafyasında tarikatlar halk üzerinde büyük etkiye sahip olmuştur.
- Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Hacı Bektâş-ı Velî ve Yunus Emre gibi âlimler, açtıkları tekke ve zaviyeler ile kurdukları vakıflarla geniş halk kitleleri üzerinde etkili olmaya başlamıştır.
- Anadolu'da yayılan tasavvufi akımlar, zamanla birbirleriyle etkileşime girmiştir. Bazıları güçlenerek geniş halk kitleleri arasında yayılırken bazıları da zamanla kaybolmuştur.
- Bu bağlamda Anadolu'da sosyal huzurun sağlanmasında Mevlevîlik çok önemli bir yer tutmuştur. Mevlevîliği, XIII. yüzyıl sonlarında Konya'da Mevlânâ'dan sonra, oğlu Sultan Veled teşkilatlandırmıştır .
- **Mevlevîlik**, Türkiye Selçukluları Dönemi'nde ortaya çıkmış, İkinci Beylikler ve Osmanlı Devleti dönemleri boyunca, Anadolu'da Türk toplumunu en çok etkileyen tarikatlardan olmuştur.